

Література

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 14.04.2023).

2. Про Національну стратегію у сфері прав людини: Указ Президента України від 24 бер. 2021 р. № 119/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text> (дата звернення: 14.04.2023).

3. Міністерство юстиції України. Як звернутися до Європейського Суду з прав людини. URL: <https://minjust.gov.ua/m/poryadok-zvernennya-do-evrosudu-z-prav-lyudini> (дата звернення: 14.04.2023).

УДК 349.3(043.2)

Каменської М.А., курсант,
Київський інститут Національної гвардії України, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Бейкун А.Л., к.ю.н., доцент

ПОЗИЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ ПРАВ І СВОБОД ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ОСОБЛИВИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ

Динамічні зміни геополітичної ситуації у світі та події в Україні, пов'язані з широкомасштабним вторгненням російської федерації на суверенну територію України, запровадження правового режиму воєнного стану, в котрий раз на новому якісному рівні порушили проблему реформування Збройних Сил та інших військових формувань нашої держави, що потребує вирішення багатьох проблем, у тому числі стосовно гарантій прав та свобод військовослужбовців.

Питання гарантій прав та свобод військовослужбовців в умовах проведення сучасної військової реформи в Україні набуває надзвичайно важливого значення і безпосередньо впливає на її результати та стан боєготовності Збройних Сил України й інших суб'єктів сектору оборони.

Розвиток і становлення прав та свобод людини і їх гарантій, у тому числі осіб, які перебували на військовій службі, відбувався одночасно з розвитком державності й такого інституту держави, як армія. Разом з тим, незважаючи на значний розвиток наукових досліджень гарантій прав та свобод людини, питання гарантій прав та свобод військовослужбовців залишається недостатньо дослідженим.

Як відомо, воєнний стан – це особливий правовий режим, який встановлюється на території держави, або на окремій її частині, під час якого державний апарат спрямовує свою діяльність на забезпечення збройної відсічі агресії щодо країни та забезпечення національної безпеки на території держави.

Однією з основних функцій держави є забезпечення своїм громадянам їх законних прав та свобод, у тому числі, забезпечення прав та свобод військовослужбовців Збройних сил України та інших військових формувань, зокрема, під час дії особливих правових режимів. І безумовно, що воєнний стан характеризується, перш за все, обмеженням окремих законних прав та свобод громадян України.

Проте, нас цікавить у першу чергу, відповідно до заявленої мети дослідження, правовий статус військовослужбовців в умовах обмежень, зумовлених дією особливих правових режимів.

Слід зазначити, що питання щодо гарантій прав та свобод військовослужбовців досліджували й досліджують зарубіжні та вітчизняні вчені: Є.І. Григоренко, В.В. Забарський, І.І. Качан, О.В. Коровніков, А.В. Кудашкін, Ю.І. Мігачов, Л.П. Медвідь, С.П. Пасіка, В.Г. Стрекозов, А.М. Синиця, Б.М. Шамрай та інші. Проте деякі аспекти означеного питання залишаються недостатньо висвітленими.

Вже набуваючи статус військовослужбовця, громадянин зазнає певних обмежень, пов'язаних з проходженням військової служби. Статус військовослужбовця апріорі передбачає, що особа є морально готовою до додаткових обмежень певних своїх прав та свобод на користь держави та народу. Мета обмежень прав та свобод військовослужбовців - підтримання постійної бойової та мобілізаційної готовності частин та підрозділів Збройних сил України та інших військових формувань. Підтримання належного рівня бойової готовності забезпечує частинам (підрозділам) ЗСУ та інших військових формувань оперативне розгортання в бойові порядки та ведення бойових дій у найкоротші строки, а також вирішення інших завдань: мобілізації, розгортання тощо.

Як зазначає Б. Шамрай, незважаючи на те, що Конституція України [1] проголошує цілу низку прав та свобод людини і громадянина, реальне гарантування прав та свобод військовослужбовців на сьогодні є недостатньо ефективним. Крім того, урахувавши збільшення чисельності Збройних Сил та інших військових формувань України, а також досвід проведення антитерористичної операції на сході нашої держави та повномасштабних бойових дій з 24 лютого 2022 року, питання гарантій прав та свобод військовослужбовців стало однією з актуальних проблем сучасності [2, с. 128].

Додатково А. Сидоренко та С. Корольов позиціонують, що Конституцією України передбачено: в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень (ст. 64). Зазначені обмеження прав та свобод стосуються також осіб, які проходять військову службу у Збройних силах України й інших військових формуваннях [3, с. 153; 4, с. 192].

Крім того, під час дії правового режиму воєнного стану на військовослужбовців поширюються окремі обмеження прав і свобод, які передбачені військовим законодавством, зокрема нормативно-правовими актами, що регулюють проходження військової служби та стосуються соціального захисту військовослужбовців.

Так, зокрема, законами України: «Про військовий обов'язок і військову службу», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», Положенням про проходження громадянами України військової служби у Збройних силах України, затвердженим Указом Президента України від 10 грудня 2008 р. № 1153/2008 та іншими нормативно-правовими актами встановлено цілий ряд обмежень прав і свобод під час дії правового режиму воєнного стану [5-7].

Насамперед, слід відмітити загальновідомі аксіомні положення, що відповідно до зазначених нормативно-правових актів, для військовослужбовців в умовах воєнного стану встановлюються деякі обмеження щодо проходження військової служби та строків звільнення їх із військової служби. Так, для військовослужбовців, у яких закінчився строк військової служби, військова служба продовжується понад встановлені строки з моменту введення воєнного стану до оголошення демобілізації.

Але це не стосується випадків, коли можуть звільнитися з військової служби:

- військовослужбовці строкової військової служби: за станом здоров'я; за сімейними обставинами; у зв'язку з набранням чинності обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у виді позбавлення волі;
- військовослужбовці, які проходять військову службу за призовом осіб офіцерського складу: за станом здоров'я; через сімейні обставини або з інших поважних причин; у зв'язку з набранням чинності обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі або позбавлення військового звання тощо;
- військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом: за віком; за станом здоров'я; у зв'язку з набранням чинності обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі або позбавлення військового звання (ст.ст. 23, 26) [4].

Проте, окрім загальновідомих аспектів соціально-правового статусу військовослужбовців, зокрема, в умовах особливих правових режимів, постає і ряд дискусійних питань, що потребують предметного дослідження та обговорення. Зокрема, доцільно:

- здійснити змістовний та глибокий аналіз доктринальних досліджень стосовно проблеми гарантій прав та свобод військовослужбовців, оскільки нормативно-правова база, що закріплює гарантії прав та свобод військовослужбовців, потребує подальшого наукового вивчення й удосконалення, і на цій основі створення дієвих правових механізмів реалізації прав та свобод військовослужбовців в Україні;
- розробити та прийняти кодифікований нормативно-правовий акт з питань соціального захисту військовослужбовців, оскільки, незважаючи на наявність великої кількості норм, закріплених на рівні Конституції України, законів України, міжнародних договорів, фактично обмежуються або різнобічно трактуються права військовослужбовців, що призводить до зниження рівня захищеності прав та свобод військовослужбовців, які є, насамперед, громадянами України, на яких покладено нелегкий конституційний обов'язок;
- органічно імплементувати позитивний досвід зарубіжних країн, насамперед, партнерів зі складу країн - членів НАТО, приділивши особливу увагу правовим (юридичним) гарантіям прав та свобод військовослужбовців у зарубіжних країнах шляхом аналізу нормативно-правових актів різної юридичної сили та відповідно спрямованої діяльності відповідних державних органів і громадських організацій.

Отже, не можна не погодитись з думкою, що за роки незалежності в Україні створено нормативно-правову базу, що гарантує права та свободи військовослужбовців. Проте, зазначена нормативно-правова база є недосконалою та характеризується дублюванням деяких правових норм, наявністю прогалин у законодавстві, різнобічністю тлумачення, невідповідністю сучасному стану суспільно-економічних відносин, ознаками структурної побудови, успадкованими від колишнього Радянського Союзу, втратою чинності правовими нормами або їх декларативним характером і відсутністю механізмів їх реалізації, що негативно впливає на реалізацію гарантій прав та свобод військовослужбовців в Україні.

Література

1. Конституція України від 28 чер. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Шамрай Б.М. Проблемні аспекти гарантій конституційних прав і свобод військовослужбовців-учасників антитерористичної операції на соціальний захист та шляхи їх вирішення. Актуальні проблеми правового регулювання проведення антитерористичних операцій: матеріали наук.-практ. семінару

(м. Київ, 30 лист. 2016 р.). Київ: Нац. ун-т оборони України імені Івана Черняхівського, 2016. С. 126-132.

3. Сидоренко А.О. Соціальний захист членів сімей військовослужбовців в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 6. С. 151-155. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/273625/269003>.

4. Корольов С.С. Соціальні гарантії військовослужбовців Збройних Сил України в період їх реформування як проблема правового врегулювання. Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. 2006. № 2. С. 189-195.

5. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25 бер. 1992 р. № 2232-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>

6. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20 груд. 1991 р. № 2011-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>

7. Про Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних силах України: Указ Президента України від 10 груд. 2008 р. № 1153/2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/2018>.

UDC 340:316.361.15(043.2)

Kolos N.M., Seeker of the first (Bachelor's) level,
National Aviation University, Kyiv, Ukraine
Scientific Advisor: Myronets O.M., PhD in Law

CRIMINAL LIABILITY FOR SAME-SEX RELATIONS IN DIFFERENT PERIODS OF TIME

In the civilized part of the world where there is an existential crisis in society, three generations of rights have been clearly spelled out in its legislation and implemented in a practice, the general issue is considered more than ensuring fundamental rights and a decent economic quality of life. Society begins thinking about its spiritual component and the need to expand rights and freedoms in this area. One of these rights is the right to enter into a same-sex marriage. Currently, this is an extremely controversial topic in Ukraine, as the state is already implementing processes aimed at European integration. Therefore, we should pay attention and understand the legal path of this right through its historical context.

Attitude towards same-sex marriage and relationships have varied over the time. For example, in ancient Rome and Greece, they were acceptable and even practiced among the aristocracy and emperors. In Greece, there were myths that described the relationship between male gods and mortal young men. But with the advent of Christianity, the attitude to this phenomenon became completely